

Juridiska fakultetsstyrelsen
Docent Bengt Lundell
Professor Vilhelm Persson

Justitiedepartementet

Remiss: Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagningen (SOU 2021:7)

Ju2021/00355

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagningen, får härmed avge följande yttrande, som utarbetats av professor Vilhelm Persson och docent Bengt Lundell.

I betänkandet presenteras förslag till vissa mindre förändringar av valsystemet. Förslagen syftar till att stärka skyddet för fria och hemliga val. Fakultetsstyrelsen är över lag positiv till de förslag som framförs i betänkandet, men anser att vissa frågor bör belysas ytterligare i den fortsatta beredningen. Dessa behandlas nedan, disponerat efter de avsnitt i vilka frågorna tas upp i betänkandet.

Avsnitt 6.6.1

I avsnitt 6.6.1 anger utredningen att det bland valförrättarna bör finnas någon med erfarenhet från tidigare val. Något lagförslag om detta läggs dock inte fram. Enligt fakultetsstyrelsens uppfattning bör det av lagtexten framgå att det bör finnas någon med erfarenhet från tidigare arbete med val.

Avsnitt 6.6.2

I avsnitt 6.6.2 föreslås en ändring av 3 kap. 1 § vallagen. Av ändringen framgår att centrala valmyndigheten också skall utveckla och tillhandahålla undervisningsmaterial. Enligt fakultetsstyrelsens uppfattning bör denna uppgift framgå av valmyndighetens instruktion i stället för av vallagen.

Avsnitt 6.6.4

Sist i 3 kap. 6 § vallagen föreslås tillägget ”En av dessa ska vara ordföranden”. Denna formulering skulle kunna tolkas så att den som är utsedd till ordförande för röstmottagarna vid ett röstmottagningsställe inte skulle få lämna lokalen någon gång under hela dagen. Detta förefaller inte vara avsikten med förslaget (jfr s. 69) och skulle för övrigt leda till orimliga konsekvenser. Formuleringen bör därför ändras, exempelvis till ”En av dessa ska ha uppgiften att vara ordförande”.

Avsnitt 6.6.5

I betänkandet föreslås att det klargörs att propaganda och annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val inte får förkomma inom ”ett område närmast utanför röstmottagningsstället”. Valnämndens ansvar samt information till röstmottagare och väljare behandlas något mer utförligt i motiveringen till förslaget. Där diskuteras också förekomsten av valsedelsutdelare utanför röstmottagningsstället (s. 74). Fakultetsstyrelsen anser att det finns anledning att precisera lagtexten ytterligare genom att ta med mer av de frågor som nu enbart berörs i motiveringen till förslaget.

Avsnitt 7.6.3

För att minska risken för så kallad gruppröstning föreslås i betänkandet att en röstmottagare alltid ska närvara när någon på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sin röst. Fakultetsstyrelsen kan i och för sig se ett behov av att garantera att väljare inte blir utsatta för otillbörlig påtryckning. Det är emellertid principiellt betänkligt att personer som inte själva kan göra i ordning sina röster måste acceptera att deras röstning bevitnas av röstmottagare. Fakultetsstyrelsen ser en risk att närvaron av röstmottagare kan uppfattas som ett slags övervakning från det allmännas sida. Särskilda problem uppkommer om röstmottagarna själva är politiskt aktiva. Fakultetsstyrelsen anser att denna fråga bör uppmärksammas betydligt mer i den fortsatta beredningen. Exempelvis kan övervägas om det är möjligt att införa ett system med oberoende vittnen eller om endast vissa röstmottagare – såsom ordförandena – bör få närvara bakom valskärmen.

Avsnitt 8.7.2

I betänkandet förslås att alla valsedlar ska placeras ut ”genom valnämndens försorg”. Fakultetsstyrelsen anser att det mer precist bör beskrivas i lagtexten vad detta innebär. Om det exempelvis i praktiken alltid är röstmottagarna som ska placera ut valsedlarna (jfr s. 126) bör övervägas om det ska anges uttryckligen. I detta sammanhang bör också partiernas roll klargöras. Om partierna förväntas hålla reda på om valsedlar håller på att ta slut vid något röstmottagningsställe, uppkommer till exempel frågor om vilka möjligheter partierna har att få tillträde till de avskärmade platserna där valsedlarna ska läggas ut.

Fakultetsstyrelsen har i tidigare remissyttranden framfört att en förändring vad gäller valsedlarna bör övervägas, så att det allmänna svarar för tryckningen av en gemensam valsedel. Enligt fakultetsstyrelsens uppfattning är det fortfarande motiverat att överväga en sådan lösning. De ändringar som på senare tid har gjorts vad gäller anmälan av partier och kandidater riskerar att skapa en situation som är svår att hantera inom det hittillsvarande systemet med olika separata valsedlar.

Enligt delegation

Vilhelm Persson